

ustvarjeno za to, da v njem prebiva kralj, mesto, ki je postalo vzvišeni simbol celega pokolenja, je našlo v Sekuličevi pesnika, kakor nobeno drugo mesto pri nas. Druga mesta so opevali kot kraje sanj, lepote in spominov na sijajno preteklost, Sekuličeva pa opeva Beograd kot simbol dela, kljubovalnega ponosa in jamstvo velike bodočnosti.

Končno tudi Sekuličina „Jedna noć na Slovenskom Jugu“ ne spada med uspele stvari v tej knjigi. Ima sicer nekaj nežnih slik otroške duše, toda mešanje simbolizma in spiritizma, še bolj pa prevelik vpliv slučaja je črtici zelo na škodo.

Rekli smo že, da značijo novele „Iz prošlosti“ skok v razvoju Isidore Sekuličeve. To je samo deloma res. Do neke meje so novele „Iz prošlosti“ nadaljevanje „Saputnikov“. Skozi vseh šest novel jo spremlja vroča ljubezen do domovine kot sopotnik, ki je izpodrinil vse druge in neomejeno kraljuje nad vsem njenim bitjem. Zarka ljubezen do domovine preveva vseh šest novel. Pozna pa tudi neizbežno posledico ljubezni, sovraštvo do sistema, ki je z mukami in trpljenjem učil to ljubezen in kakor je ljubezen visoka, tako je mržnja globoka.

Veliko sposobnost Sekuličeve za karakteriziranje oseb dokazuje cela vrsta ljudi, ki jih srečamo v njeni knjigi. Gazda Petar, podpolkovnik Šumanović, pop Koja in prota Stanko i. t. d. so žive osebe, ki smo jih v nedavni prošlosti tudi v življenju pogosto srečavali. Dobro karakterizirane osebe se gibljejo v ravno tako dobro očrtani okolici. Petrova vas, Šumanovičev rodbinski krog, Kojina cerkev in človeška okolica so slikane z isto plastičnostjo, kakor osebe same. V značaj osebe in njenega miljeja se poglobi Sekuličeva z vso dušo, z naravnost nadžensko sposobnostjo sočustvovanja. Glavno sredstvo za živo pripovedovanje in črtanje značaja ji je kontrast. Tiha vas in burni politični val, ki se izlija nad njo, svetli večer in brutalna hišna preiskava, izmučena srbska vojska in naduti, vse-mogočni „Kaiserjägerji“, okrogli, naivni pop Koja in resni, korektni prota Stanko je samo par primerov, ki bi se dali pomnožiti z mnogimi primeri iz ostalih novel. Škoda, da je Sekuličeva šla predaleč v izrabljanju kontrasta. Tako daleč bi ne smela iti, da se srečata brata na bojnem polju, eden v srbski, drugi pa v avstrijski armadi. In njun razgovor ni več naraven, ampak teatralično patetičen.

Končno bi bilo mnogo boljše, da Sekuličeva ni poskušala dajati slik napadanja in boja v fronti, ker vsak čuti, da so te slike izumetničene. Kolika je razlika med slikanjem bombardiranja Beograda, ki ga je Sekuličeva pač sama doživela, in med sliko infanterijskega napada na bosanski meji, ki dokazuje sicer njeno živo fantazijo in vendar ne more oživeti čustva, da se giblje v realnosti. Slike s fronte bi smeli pisati samo tisti, ki so jo res doživeli v fronti, ne pa v domišljiji.

„Iz prošlosti“ spada med najboljše, kar nam je do sedaj nudila jugoslovanska literatura kot plod vojnih let. „Iz prošlosti“ sicer ne nosi na sebi znakov kakega duševnega preporeda, toda dosti jasne znake duševne poglobitve.

Dr. G. Čremošnik.

Ivo Zoričič: Poljoprivredne prilike Hrvatske i Slavonije s osobitim obzirom na agrarno reformu. Osijek 1919. 134 str. Cena 8 K. Pričujoča knjiga tvori teiten doressek k problemu agrarne reforme, ki je trenutno najaktualnejše prašanje v naši politiki. Nanaša pa se le na razmere v Hrvatski in Slavoniji. Tehnost knjige ne leži toliko v načelnem stališču, ki ga zavzema avtor do agrarne reforme; avtorja bi namreč v tem oziru imenovali konservativnega, ker je le za

bistveno omejeno in pogojno razdelitev veleposestva. Največjega vpoštovanja vredne pa so njegove navedbe o današnjem gospodarskem stanju banovine, o obstoječih zemljedelskih razmerah, ker nam kažejo žalostno sliko gospodarske zaostalosti kmetskega prebivavstva Hrvatske in Slavonije. Po avtorjevem naziranju sploh bistvo agrarne reforme ne obstoja v razdelitvi zemlje, temveč v zboljšanju načina obdelovanja zemlje, ki jo kmet že ima. Zakaj po njegovem naziranju ni pomanjkanje kulturne zemlje vzrok težkega gospodarskega stanja kmeta, marveč dejstvo, da kmet ne obdela vse kulturne zemlje, ki jo ima, da jo obdeluje na primitiven ali površen način (skoro brez izjeme še z lesenim plugom!), da lahko-miselno opušča poljsko delo doma in se izseljuje. Silno poučen je n. pr. opis gospodarskih razmer v Liki, v županiji modruško-reški. Navaja interesantno statistiko, da imajo one občine, ki kažejo upadek prebivavstva zaradi izseljevanja v Ameriko, dovolj kulturne zemlje, dočim se občine, kjer kaže prebivavstvo prirastek, razprostirajo na kraških tleh ter imajo zelo malo kulturnih tal, kajti Ličan, ki je bil vaju vojaskih graničarskih poslov, se še danes le nerad bavi s poljedelstvom. Raje je delavec v rudokopu, raje lomí kamen ali seka šume, kakor da bi vzel v roke motiko in se z vnemo lotil poljskega dela. Značilno je, kar navaja avtor o tujih priseljencih: njih gospodarstva stoje povsod više od domačih in donšajo seveda tudi več dohodkov.

Najaktualnejša potreba Hrvatske, aktualnejša od razdelitve zemlje, je po avtorjevem naziranju: dvigniti splošno izobrazbo kmeta, zakaj mnogokje je do 90 % prebivavstva šteti med analfabete. Treba je dvigniti gospodarsko izobrazbo kmeta s kmetijskimi in primernimi gospodarsko-strokovnimi šolami. Dalje je vprično dejstva, da je kmevska žena le premnogokrat slaba gospodinja, ženo intelektualno dvigniti in jo priversti v strokovne gospodarske šole. Ker je na Hrvatskem strašno malo kmetovavskih strokovnjakov, je treba dvigniti, razširiti in modernizirati gospodarski študij inteligence, saj so celo podatki uradne gospodarske statistike nezanesljivi, nestrokovnjaški. Javna uprava je storila v prejšnjem režimu za zboljšanje gospodarskih razmer bistveno premalo; treba je regulirati hudournike in reke, ki poplavlajo, treba je ustanoviti vzorna gospodarstva, kmetom v zgled — ravno na tujcem zaplenjenih veleposestvih, treba je slednjič s pomočjo zadrug in delniških družb industrijalizirati zemljedelstvo in zboljšati prometna sredstva.

Na podlagi statistike kaže, da se nahaja v Hrvatski in Slavoniji poprek le 13 % površine kulturne zemlje v rokah srednjega in veleposestnika (več kot 100 oralov), dočim je 37 % kulturne zemlje last malega posestnika (pod 100 orali).

Nadalje obravnava avtor v podrobnem gospodarsko stanje peterih župnij, ki jih pozna natančno iz dobe svojega službovanja, opozarjajoč posebej na pridelke, katerih pridelovanje obeta relativno najvišjo rentabiliteto. Kljub že poudarjenemu konservativnemu stališču glede razdelitve veleposestev, stališču, ki ga ni težko ovreči ali vsaj bistveno predrugačiti, nudi knjiga jaseu in silno poučen vpogled v dosedanje „poljoprivredne“ razmere banovine. Obenem pa kaže bogato vsoto strokovnega poznavanja dejanskih potreb. Naj se agrarna reforma izvede tako ali malo drugače, jasno je, da se bo morala tehnična reforma zemljedelstva gibati v smeri, ki je tako realistično in vešče podana v pričujočem delu.

Anton Melik.